

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****MUSTAFA TOSUN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2022/63522
Karar Tarihi : 3/12/2025
Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Metin KIRATLI
Raportör : Abdurrahman Remzi AKPINAR
Başvurucu : Mustafa TOSUN
Vekili : Av. Ferhat Onur KOÇHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbiri nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılmış ve sorgusu yapılan başvuru 31/12/2021 tarihinde atılı suçtan tutuklanmıştır. Soruşturma sonucunda düzenlenen iddianame Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından kabul edilerek başvurunun yargılanmasına başlanmıştır.

3. Yargılama sonucunda Mahkeme 31/1/2022 tarihinde başvurunun beraatine karar vermiştir. Kararla tahliye edilen başvurucuya 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince yurt dışına çıkmamak şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmıştır.

4. Başsavcılık tarafından beraat kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine başvuru da söz konusu karara itiraz etmiş; itirazında, verilen tedbir kararının kanuni şartlarının oluşmadığını ve hukuka aykırı olduğunu ifade etmiştir. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından bu konuda bir değerlendirme yapılmamıştır.

5. Başvurucu, tedbir kararına 6/4/2022 ve 24/5/2022 tarihlerinde Mahkeme nezdinde tekrar itiraz etmiş; itiraz dilekçelerinde, tedbir kararının hukuka aykırı olduğunu vurgulayarak kaldırılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca uzun yıllardır Almanya'da ikamet

ettiğini, çocukları ve torunlarının orada yaşadığını, tedbir nedeniyle onları görememesi nedeniyle ruhsal yönden yıprandığını ifade etmiştir. Bununla birlikte hayatı risk taşıyan sağlık sorunları olduğunu, tedavisinin Almanya'da devam ettiğini, sürekli kullanması gereken ilaçlarını Almanya'ya gidemediği için temin edemediğini söylemiştir.

6. Mahkeme 7/4/2022 ve 26/5/2022 tarihlerinde itirazları ayrı ayrı reddetmiştir. Kararlarda, mevcut delil durumu ve ölçülülük ilkesini gözeterek anılan tedbir kararında isabetsizlik bulunmadığını, dosyanın istinaf aşamasında derdest olduğunu belirtmiştir. Başvurucu bu kararlara da benzer gerekçelerle (bkz. § 5) itiraz etmiştir. Şanlıurfa 7. Ağır Ceza Mahkemesi 13/4/2022 ve 2/6/2022 tarihlerinde Mahkeme kararlarında usul ve kanuna aykırı bir durum bulunmaması nedeniyle itirazları reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 6/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 16/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Öte yandan bireysel başvurudan sonra Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde başvurucu hakkındaki tedbir kararının 6/3/2023 tarihinde kaldırıldığı, Bölge Adliye Mahkemesinin 5/10/2023 tarihinde istinaf başvurularının reddine karar verdiği ve söz konusu karara itiraz edilmemesi üzerine başvurucu hakkındaki beraat kararının 21/10/2023 tarihinde kesinleştiği görülmüştür.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, hakkındaki yurt dışı yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olduğunu ifade ederek tedbirin kaldırılmasına yönelik itirazlarının gerekçesiz şekilde reddedildiğini, yıllardır Almanya'da yaşadığını, ailesinin orada ikamet ettiğini, tedbir kararı nedeniyle onları göremediğini belirtmiştir. Ayrıca ciddi sağlık sorunlarının olduğunu, tedavisine Almanya'da devam ettiğini, tedbir nedeniyle tedavilerinin aksadığını, sürekli kullandığı ilaçlara ulaşımının engellendiğini ifade ederek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuru incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuruya konu yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbirinin esas olarak yerleşme ve seyahat hürriyeti kapsamında kaldığı açıktır. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek (4) No.lu Protokol'e Türkiye'nin taraf olmadığı hatırlatılarak anılan protokolde yer alan "*Serbest dolaşım özgürlüğü*"nın ortak koruma alanına girmediği açıklanmıştır (birçok karar arasından bkz. *Mehmet Takımsu* [2. B.], B. No: 2016/63712, 15/11/2018, §§ 78-80; *Sebahat Tuncel* [1. B.], B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 53; *Fevzi Doğaner* [1. B.], B. No: 2014/6453, 20/12/2017, § 14; *Onur Can Taştan* [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, § 49). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında olmayan bazı hakların ortak koruma alanı içinde yer alan temel haklarla esaslı şekilde ilişkili olması durumunda ilgili haklarla bağlantı kurularak inceleme yapılmasının mümkün olduğunu da açıklamıştır (ifade özgürlüğü

bağlamında bkz. *Özgür Sevgi Göral Birinci* [2. B.], B. No: 2014/12112, 4/10/2017; özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında bkz. *Şengül Tükel* [2. B.], B. No: 2018/12456, 12/1/2022, § 40).

13. Nitekim Anayasa Mahkemesi *Yağmur Erşan* ([GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021) ve *Onur Can Taştan* kararlarında esasen seyahat özgürlüğü kapsamında kalan pasaport iptalinin, *Latife Akyüz* ([1. B.], B. No: 2016/50822, 7/9/2021) ve *Hakkı Gök* ([1. B.], B. No: 2017/33469, 3/11/2022) kararlarında ise yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbirinin belirli şartların varlığı hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebileceğini kabul etmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. *Yağmur Erşan*, §§ 39, 40, 47-51; *Onur Can Taştan*, §§ 39, 40, 47-51; *Latife Akyüz*, §§ 36-38; *Hakkı Gök*, §§ 31-33). Bu bağlamda söz konusu tedbirin de başvurunun gelişimi ve sosyal, mesleki, ekonomik ve ailevi ilişkileri yönünden olumsuz etkilerinin ortaya konulması hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

14. Somut olayda başvurunun ailesiyle Almanya'da ikamet ettiği ve ailesinin orada yaşadığı gözetildiğinde bilhassa başvuru hakkında uygulanan yurt dışına çıkamama şeklindeki tedbirin başvurunun ailevi, sosyal ve mesleki ilişkilerine olumsuz etkisi olduğunu kabul etmek gerekir. Anılan müdahalenin başvurunun özel hayatını ciddi şekilde etkilemesi ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaşması nedeniyle başvurunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Latife Akyüz*, § 38; *Hakkı Gök*, § 33; *Hasan Hüseyin Güney* [1. B.], B. No: 2019/32372, 23/5/2023, § 14).

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesine gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Ailesi başka bir ülkede yerleşik olan başvuru hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahale 5271 sayılı Kanun'un 109. ve 110. maddelerine istinaden gerçekleştirilmiştir. Anılan normların hakkında beraat kararı verilen başvuru yönünden uygulanması kanunilik ölçütünün karşılanması açısından yeterli güvenceleri karşılamamakla birlikte bu konu "demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük" kriteri açısından daha ayrıntılı olarak değerlendirilecektir.

17. Genel olarak adli kontrol, işlediği iddia olunan bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde belirli yükümlülükler yüklenerek adli makam ve mercilerin denetimi ve kontrolü altına sokulmasıdır. Adli kontrol koruma tedbiri, tutuklamaya göre kişi özgürlüğünü daha az kısıtladığı ve sanık tutuklanmaksızın muhakemenin yapılabilmesini sağladığı için tutuklama yerine geçmek üzere ihdas edilmiştir. Böylelikle ilgili kişi, bütünüyle özgürlüğünden yoksun bırakılmaksızın denetim altında tutulabilmektedir. Tutuklamaya alternatif bir koruma tedbiri olan adli kontrol, bu özelliğiyle tutuklamaya ancak istisnai hâllerde başvurulması kuralının işlerlik kazanmasına katkıda bulunmakta; tutuklamanın son çare olma özelliğini ortaya koymaktadır (*Hülya Kar* [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019, §§ 18, 50; ayrıca bkz. *Latife Akyüz*, § 46; *Hakkı Gök*, § 42).

18. Anayasa Mahkemesi mahkemelerin koruma tedbiri kararlarında lehte ve aleyhte ileri sürülen bütün delilleri incelemek ve temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahaleye katlanmayı gerektirecek nitelikte kamu yararını haklı kılan gerçek bir ihtiyacın varlığını göstermek zorunda olduklarını, süregelen koruma tedbirlerinin devamına ilişkin olarak verilen kararlarda da tedbirin devamını haklı kılan gerekçelerin gösterilmesi ve çatışan menfaatler arasında adil dengenin korunması gerektiğini ifade etmiştir (*Hülya Kar*, §§ 29, 30, 35; ayrıca bkz. *Latife Akyüz*, §§ 49-52, 56; *Hakkı Gök*, §§ 51, 52).

19. Anayasa Mahkemesi ayrıca *Hülya Kar* ve *Latife Akyüz* başvurularında başvuruya konu adli kontrol koruma tedbirinde olduğu gibi tüm koruma tedbirlerinin geçici olduğunu, herhangi bir tedbirin ilanihaye veya herhangi bir kriterden bağımsız olarak süreklilik arz eder biçimde uygulanmasının mümkün olmadığını vurgulamış; süregelen bir koruma tedbirinin durumun gerektirdiğinden daha uzun sürdüğünün anlaşıldığı durumlarda tedbir nedeniyle müdahale edilen anayasal hakların ihlalinin söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Anılan kararlar, tedbirin türü ve kapsamı konusunda yargı mercilerinin geniş takdir hakkının bulunduğunu ancak yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbiri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlandırılması sağlayacak alternatif yolların bulunup bulunmadığının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir (*Hülya Kar*, §§ 25-28, 44; *Latife Akyüz*, §§ 48-51, 58; *Hakkı Gök*, §§ 44-47, 54; *Hasan Hüseyin Güney*, § 17).

20. Yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbirine ve devamına karar verilirken kişinin yurt dışındaki ailevi, kişisel ve mesleki bağları ile kişiye isnat edilen suçun niteliği, delil durumu ve mahkûmiyet hâlinde alacağı cezanın ağırlığı birlikte değerlendirilerek adli kontrol tedbirinden beklenen kamusal menfaat ile başvurusunun menfaatleri arasında adil bir denge kurulması ve bu durumun yeterli gerekçeyle açıklanması gerektiği söylenebilir. Ayrıca yurt dışına çıkış yasağının belirsiz bir süre uzaması ve uzun süre uygulanması hâlinde öngörülen sınırlandırmanın özel hayata ve aile hayatına etkilerinin zamanla ağırlaşaacağı ve her hâlde gözetilmesi gereken kamusal yarar ile bireyin kişisel yararı arasındaki dengenin bozulacağı da unutulmamalıdır (*Hakkı Gök*, §§ 50, 51; *Yiğit Aksakoğlu* (2) [2. B.], B. No: 2021/18350, 17/7/2025, § 19).

21. Somut olayda tutuklu olarak yargılanan başvurusunun üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçundan beraatiyle birlikte tahliyesine karar verilmiş ve hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmıştır. Devam eden yargılama sürecinde başvurusunun farklı tarihlerde yurt dışında ikamet ettiğini ve ailesinin orada yaşadığını belirterek tedbirin kaldırılmasını talep ettiği sabittir. Üstelik başvuru, bu taleplerinde ciddi sağlık sorunları bulunduğunu ve tedavisinin Almanya'da devam ettiğini, kullanmakta olduğu ilaçları oradan temin ettiğini de özellikle belirtmiştir (bkz. § 5).

22. Mahkeme ise başvurusunun bu taleplerini reddetmiştir. Ancak bu ret kararlarında -başvurusunun yargılama konusu eylemlere ilişkin beyanlarının alındığı ve yargılama sonucunda beraat ettiği de gözetildiğinde- başka hangi delillerin toplanması gerektiği, tedbirin kovuşturmayla ne gibi bir faydası olacağı açıklanmamıştır. Bunun yanı sıra tedbir kararı ile tedbirin devamına ilişkin kararlarda başvurusunun Almanya'daki kişisel ve ailevi bağlarına yönelik itirazlarının gerektiği gibi tartışılmayarak genel, soyut ve tekrar içeren gerekçelerle taleplerinin reddedildiği görülmüştür (bkz. § 6).

23. Başvurucu, itirazlarını yargı makamlarına taşımış; buna karşın yargı makamları başvurunun özel ve aile hayatına ilişkin ileri sürdüğü iddialara ve tedbirin gerekliliğine ilişkin ilgili ve yeterli değerlendirmeler yapmaksızın başvurunun taleplerini reddetmiştir. Tüm süreç birlikte değerlendirildiğinde yargı makamları tarafından başvurunun ve ailesinin yaşadığı ülkedeki bağları ile isnat edilen suçun vasfı, delil durumu ve muhtemel sonuç cezanın ağırlığı gözetilerek -muhakemenin sağlıklı yürütülmesi ve başvurunun yargılamaya katılarak savunma hakkını kullanması amaçlarıyla uygulanan- tedbirden beklenen kamusal menfaat ile başvurunun menfaatleri arasında adil bir denge kurulduğu söylenemez. Ayrıca müdahale konusu tedbire alternatif olabilecek tedbirlerin hiçbir şekilde tartışılmadığı vurgulanmalıdır. Sonuç olarak yurt dışı çıkış yasağı şeklindeki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olmadığı kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. *Hasan Hüseyin Güney*, § 21).

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 400.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Bireysel başvurudan sonra başvuru hakkında yurt dışına çıkış yasağının kaldırıldığı belirlendiğinden tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

27. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE**, tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE**,

D. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvuruca **ÖDENMESİNE**,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Şanlıurfa 6. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2022/1, K.2022/29), Şanlıurfa 7. Ağır Ceza Mahkemesine (2022/374 D.İş) ve Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 3/12/2025 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.